

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
ראשון

היכל
שמיני

מאמר

החודש הזה לכם – תרפ"ה

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור בפעם הראשונה

על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושתיים לבריאה
שנת המאתיים להסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר הזקן

לעילוי נשמת

מרת געניא דבורה ב"ר יהושע ע"ה

נפטרה כ"א טבת, ה'תשנ"ז

ת. נ. צ. ב. ה.

ISBN 978-0-8266-6046-6

9 780826 660466

MAAMAR
HACHODESH HAZEH LOCHEM—5685

Copyright © 2012

by

Kehot Publication Society

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com

Orders:

291 Kingston Avenue / Brooklyn, New York 11213

(718) 778-0226 / FAX (718) 778-4148

www.kehot.com

All rights reserved.

The Kehot logo is a trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

ISBN: 978-0-8266-6046-6

Manufactured in the United States in America

נסדר והוכן לדפוס על ידי חיים שאול בן חנה

The PrintHouse 538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237 (718) 628-6700 :נדפס בדפוס:

כמו אחר מ"ת, דאז כל ישראל שוין, דע"י קביעות עתים לתורה וקיום המצות, הנה כל ישראל ממשיכים בחי' המשכה עצמיית ביחוד פנימי דאו"א, ולכן ניסן הוא ראשון, שהוא חדש של גאולה לכל ישראל בשוה. וזהו החדש הזה לכם ראש חדשים, דאחר מ"ת ניסן הוא ראשון, שהנהגה הוא בלמעל' מדרך הטבע. וכפל הענין לאמר ראשון הוא לכם לחדשי השנה, דלכד זאת שבו נגאלו אבותינו ממצרים ובו עתידין ליגאל, שזהו ניסן בכלל, הנה עוד זאת דראשון הוא לכם לחדשי השנה, להיות לכם ראש לתשועה בכל משך חדשי השנה כו'.

ב"ה.

פתח דבר

לקראת יו"ד שבט הבע"ל יום הסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, מדפיסים אנו בזה – בפעם הראשונה* – את המאמר ד"ה החודש הזה לכם תרפ"ה. מאמר זה לא הי' תח"י בעת הדפסת ספר המאמרים תרפ"ה**.

לתועלת הלומדים באו בשולי הגליון מראה מקומות וציונים – נערכו ע"י הרה"ת ר' אהרן לייב (בהרש"ב) שי' ראסקין.

מערכת „אוצר החסידים“

ג' שבט, ה'תשע"ב,
שנת המאתיים להסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר הזקן,
ברוקלין, נ"י.

* מכתביד מעתיק.

** קה"ת, תשמ"ז.

הגשמי נכלל באלקות כו'. ועכשיו בתפלה נגד תמידין תקנו⁴⁴, הוא ג"כ הקרבת הנה"ב, וכמ"ש¹⁴⁵ אדם כי יקריב מכם, דבכדי שהאדם יתקרב לאלקות, הנה מכם ובכם הדבר תלוי להתקרב לאלקות, והוא ע"י הקרבת הנה"ב, דהנה"ב הוא מק"נ, שהוא בחי' יש, והיינו, שגם הטוב דנה"ב, שהוא רק לצורך קיום גופו כו', כמ"ש בסש"ב¹⁴⁶, ה"ז ג"כ יש, וההקרה להיות¹⁴⁷ נכלל באלקות כו', דהקרבת הקרבן הוא בחי' רצוא, ועי"ז הוא השוב, להיות ריח ניחוח להוי"ה¹⁴⁸, שע"י ריח הקרבנות שמלמטלמ"ע, נעשה ניחוח לה/ בחי' ההמשכה בשם הוי", ולהיות גילוי הוי"ה כו'. וכן בתפלה יש רצו"ש, דכל הקורא ק"ש בלא תפילין כאלו הקריב עולה בלא מנחה כו'¹⁴⁹, עולה וזבח הן העלאה מלמטלמ"ע, ומנחה ונסכים¹⁴⁹ המשכה מלמעלמ"ט כו', וכן ק"ש ותפילין, ק"ש העלאה, דבכל קראנו אליו¹⁵⁰, אליו ולא למדותיו כו'¹⁵¹, ותפילין המשכה כו', וכמ"ש במ"א¹⁵². וזהו באתי לגני כו'¹⁵³, אריתי מורי עם בשמי¹⁵⁴, קטרת, אכלתי יערי כו' ייני עם חלבי¹⁵⁴, קרבנות, ועי"ז באתי לגני, להיות הגילוי בג"ע כו', וקאי על בהמ"ק, שע"י בהמ"ק ממשיכים גילוי שם הוי", שיהי' גילוי הזה גם בעולם. דהנה, בבהמ"ק ה' גילוי שם הוי', וכמ"ש¹⁵⁵ אכן יש ה' במקום הזה, ובמקדש היו קורין את ה' ככתבו כו'¹⁵⁶, וזהו ג"כ הגילוי דג"ע. וזהו ויניחחו בג"ע לעבדה ולשמרה, דעיקר הכוונה, דע"י העבודה בתומ"צ, יהי' הגילוי וההמשכה עצמית, שהו"ע יחוד פנימי דאו"א, שהוא ההמשכה שע"י תומ"צ.

וְזָהוּ החדש הזה לכם, דמשבחר הקב"ה בעולמו שהוא היחוד דמע"ב, הוא היחוד חיצוני דאו"א, דזווגייהו תדיר לצורך קיום העולמות, וכשבחר ביעקב ובניו, שהוא ההמשכה בתומ"צ, והיינו יחוד פנימי דאו"א, קבע להם חדש של גאולה, דהגאולה הוא בשינוי הטבע ושידוד המערכות, שבא מפני המשכת הפנימי, שהוא בגילוי דוקא. וזהו דעתיקייא היינו קודם מ"ת [קרו ל]תשרי ראשון, והיינו שההנהגה הוא ע"פ הטבע, וניסן שביעי, דכל השביעין חביבין¹⁵⁷, דניסן [ש]הוא גאולה שלמעלה מדרך הטבע, זהו ה' רק לחביבין ביותר. אבל משבחר ביעקב ובניו, שהוא

החדש¹ הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה². והנה³, תשרי הוא ר"ה⁴, דר"ה כולל החיות דכל השנה, דעש"ז נק' ראש⁵, וכמו ראש האדם שכולל כללות החיות, דכל כחות הגוף אשר כללי' כולם הם כלולים בראש וממנה הם נמשכים אל האברים, לכל אחד ואחד ביחוד, וכן הוא בר"ה, שהוא כלל על י"ב חדשים, ואח"כ מתפרט לי"ב חדשים, והחדש כולל ל' יום, והיום כולל כ"ד שעות, ואח"כ מתפרטים לפרטים. א"כ הרי תשרי הוא ראש לכל השנה. וצ"ל מהו אומרו החדש הזה לכם ראש חדשים, דניסן נק' ראשון, שהרי ר"ה הוא בתשרי, ומפני מה נק' ניסן ראשון. ועוצ"ל מהו כופל הענין ראשון הוא לכם כו', דמאחר שאומר תחלה החדש הזה לכם ראש חדשים, מהו אומרו עוד פעם ראשון הוא לכם. אך הענין הוא, דהנה א"י במד"ר (שמות פט"ו פיסקא י"ב) משבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ראשי חדשים ושנים, וכשבחר ביעקב ובניו קבע בו ר"ח של גאולה, שבו נגאלו ישראל ממצרים, ובו עתידין ליגאל, שנא"כ כימי צאתך מאמ"צ אראנו נפלאות כו', ובו רמז להם לישראל שהוא ראש להם לתשועה, שנאמר ראשון הוא לכם לחדשי השנה. ולכן נכפל הענין פעמים, שבו נגאלו ובו עתידין ליגאל, ועוד כי הוא ראש לתשועה, והיינו, דמשבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ראשי חדשים, ואז תשרי הוא ראשון וניסן שביעי, ומשבחר הקב"ה ביעקב ובניו, אז ניסן הוא ראשון, שבו עתידין ליגאל, והוא עוד ראש לתשועה. וזהו שפי' בת"י ע"פ ויקהלו אל המלך שלמה בירח האיתנים בחג הוא החדש השביעי, בירחא דעתיקיא קרו לו ירחא קדמאה וכען הוה ירחא

(1) המאמר מיוסד, כנראה על: ד"ה החודש הזה תרע"ח. ד"ה וידבר גו' חוקת תרע"ח** (סה"מ תרע"ח ס"ע רכד ואילך. ע' רה ואילך) – כנסמן לקמן בהערות.

(2) בא יב, ב.

(3) בהבא לקמן (עד סוף קטע המתחיל "והנה ב' מדרי"י) – ראה ד"ה החודש הזה הנ"ל.

(4) ראה אוה"ת בראשית יח, סע"ב ואילך. ד"ה החודש הזה תרש"ו (מאמרי אדמו"ר הצ"צ תרש"ו ע' ע).

תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע' קלא). תרס"ו (המשך תרס"ו ע' רה). עת"ר (סה"מ עת"ר ע' רצה).

(5) ראה לקו"ת תבוא מג. א. נצבים מז, א ואילך. דרושים לר"ה נה, א ואילך. עטרת ראש שער ר"ה בתחילתו.

(6) מיכה ז, טו.

(7) מלכים"א ח, ב.

(* מאמרים שמיסודים, כנראה, על ד"ה הנ"ל תרע"ח: ד"ה הנ"ל תשי"ג (סה"מ תשי"ג ע' קיח ואילך). תשד"מ. (** ד"ה וידבר גו' חוקת הנ"ל מיוסד, כנראה, על ד"ה הנ"ל תרל"ג. תרמ"ב (סה"מ תרל"ג ח"א ע' קעה ואילך. תרמ"ב ע' קצח ואילך), שמיסוד, כנראה, על מאמרי אדמו"ר הקו"ן תקס"ב ח"ב ע' שסח ואילך. אוה"ת חוקת ע' תשפ"ג ואילך. ע' 15 ואילך. ע' 23 ואילך. ע' 29 ואילך. ע' 39 ואילך. מאמרים שמיסודים, כנראה, על ד"ה וידבר גו' חוקת הנ"ל: ד"ה הנ"ל תשי"ח (סה"מ תשי"ח ע' קעה ואילך). תשד"מ.

(145) ויקרא א, ב.

(146) פ"ז.

(147) וההקרבה להיות: אוצ"ל: וההקרבה היא להיות.

(148) ויקרא א, ט. ועוד.

(149) ברכות יד, ב: כל הקורא קריאת שמע בלא תפילין .. כאליו הקריב עולה בלא מנחה וזבח בלא נסכים.

(150) ואתחנן ד, ז.

(151) ספרי – הובא בפרדס שער לב (שער הכוונה) פ"ב. וראה סה"מ צ"ה צ"צ קיו, א"ב. קכא, א. ובכ"מ.

(152) ראה לקו"ת שלח מ, סע"א ואילך. מב, א.

(153) ראה ד"ה באתי לגני תרל"ג (סה"מ תרל"ג ח"א ע' קא ואילך). סה"מ תר"ס ע' קלד.

(154) שיר השירים ה, א.

(155) יוצא כח, טז. וראה גם סה"מ תרפ"ט ע' 3.

(156) ראה תמיד לג, ב. סוטה לו, סע"ב ואילך.

(157) ויק"ר פכ"ט, יא.

שביעאה, דעתיקיא הוא קודם מ"ת, והיינו, דקודם מ"ת הי' תשרי ראשון וניסן שביעי, וכען (עכשיו), היינו אחר מ"ת, ניסן ראשון. וצ"ל מהו ההפרש בין קודם מ"ת ואחר מ"ת, וכשיש הפרש בין קודם מ"ת לאחר מ"ת, הוא בזה, דקודם מ"ת תשרי הוא ראשון וניסן שביעי, ואחר מ"ת ניסן הוא ראשון. ועוצ"ל בכללות ענין המאמר הנ"ל דמשבחר הקב"ה בעולמו כו' וכשבחר ביעקב ובניו, דמשמע שהם ב' בחירות כבי', שבחר בעולמו, והבחירה בנש"י, ובהבחירה בהעולמות תשרי ראשון, ובהבחירה בנש"י ניסן ראשון, שבאמת ה"ה בחירה א', וכמ"ש⁸ בראשית ברא אלקים כו', דבראשית ב' ראשית, ב' בחי' ומדרי' שנקראים ראשית, דהתורה נק' ראשית, וישראל נק' ראשית⁹, הנה בראשית כו' את השמים ואת הארץ, דכל עיקר ענין בריאת שו"א הוא רק בשביל התורה וישראל, וכמ"ש¹⁰ אנכי עשיתי ארץ ואדם עלי' בראתי, דאנכי עשיתי ארץ, דהנה, זה דאנכי מי שאנכי¹¹ עשיתי ארץ, הוא בשביל האדם, ואדם, דאתם קרוים אדם¹², הנה הוא בשביל בראת"י, שבגימט' תרי"ג¹³, נמצא דכללות ענין הבחירה בהעולמות הוא בשביל ישראל, וא"כ אינו מובן, מהו שמחלק במד"ר הנ"ל בב' בחירות, אשר משבחר בעולמות תשרי נק' ראשון וניסן שביעי, וכשבחר ביעקב ובניו נק' ניסן ראשון, דה"ה בחירה אחת.

אך הענין הוא, דהנה אי' בעקדה¹⁴ דבב' אופנים יכולים להבין ולידע גדלות הבורא ית'. הא, מן הטבע, והוא מסידור הי"ב מזלות וסבובם המסודר והטבעי בלי שום שינוי והפסק כלל, אשר לא ישנו את תפקידם, דהשמש והירח וכל הכוכבים והגלגלים מסבבים תמיד בסבוב מסודר ממזרח למערב בלי שום שינוי והפסק כלל, אשר בזה נראה וניכר כח הא"ס בהנבראים, דאם הי' בהגבלה, הרי הי' צ"ל שינוי והפסק בסבובם והילוכם, ומזה שאנו רואים דאין שום שינוי והפסק כלל, מזה נראה וניכר שהוא רק כח הא"ס הפועל בהם, והוא האופן הא', דמן הטבע והנהגתה אנו רואים ויודעים גדלות הבורא, והוא כח הא"ס שבנבראים. והב', מה שאנו רואים גדלות הבורא ית' הוא משינוי הטבע ושידוד המערכות באותות ומופתים כלליים ופרטיים, כמו יצי"מ וקיי"ס, וכן כל אחד ואחד רואה בעניניו הפרטים מופתים גלויים ורחמיים פשוטים בהשגחה פרטי', אשר כמצביא עביד בחיל שמיא¹⁵, וכמו שנראה במוחש, אשר לפעמים משתלשלים ענינים מענין לענין ומדבר לדבר, אשר בסוף דבר

אצי, דעשי' לגבי אצי, הרי יש איזה ערך עכ"פ, ואצי' לגבי עצמות הוא באין ערוך לגמרי כו'. ומובן ומושכל ומושג הדבר לכל משכיל, דסבת האין ערוך דאצי' לגבי אוא"ס המאציל ב"ה, אין זה כ"כ מצד ירידת הערך דאור האצי, כ"א מצד הפלאת העצמות ב"ה, דהעצמות ב"ה ה"ה מופלא ומוכדל בהפלאה עצמית, עד שאור האצי' אינו בערכו ומהותו כלל. אבל באצי' ובי"ע, הנה זה דבי"ע הוא באין ערוך לגבי אצי, הרי אין זה שהוא רק מפני הפלאת ערך אור האצי' בלבד, כ"א שהוא בעיקרו מצד ירידת הערך דבי"ע, דאצי' הוא אלקות, ובי"ע הוא מציאות יש כו'. וא"כ מובן, דאור האצי' שהוא בבחי' יציאה מאצי' לבי"ע, אינו בערך כמו שהוא באצי'. ובחי' אור האצי' כמו שהוא בבי"ע, זהו מדרי' הג"ע מצ"ע כו', וזהו ויטע ה"א גן בעדן שהוא מדרי' הג"ע מצ"ע.

אמנם מ"ש ויניחהו בג"ע לעבדה ולשמרה, הוא להמשיך בג"ע בחי' עצמות דאצי', וכמ"ש בל' אדמו"ר נ"ע בפ' חיי שרה¹³⁸, דהמצות ממשכות מ"ד דאצי' כו'. וכמ"ש במ"א¹³⁹ שזהו התחדשו' היח"ע דמ"ת על היחוד דמע"ב, דבמע"ב נמשך רק הארה לבד, והיחוד עליון דמ"ת הוא שיהי' המשכת בחי' מהות ועצמות כו'. וזהו ההפרש בין אצי' ובי"ע, דבי"ע רק בחי' מציאות לבד, ואצי' הוא בחי' מהות, והיינו מהות הזיו כו'. וזהו תורת ה' ומצות ה'¹⁴⁰, שע"י התור' ומצות ממשכים בחי' עצמות שם הוי' דאצי' כו', וממשיכים ג"כ בחי' אוא"ס שלמעלה מאצי' כו'. דהנה תענוג למעלה אינו כמו התענוג למטה, דלמטה כל תענוג הוא שמורכב בדבר זר, כמו בשכל וכה"ג, אבל למעלה, התענוג הוא עצמי, שאינו מורכב בשום דבר, והוא בחי' מקור החיים ומקור התענוגי' כו', וכמ"ש בדרוש הצמצום והרשימו בהוס' לקו"ת ויקרא¹⁴¹. וזהו שממשיכים ע"י המצות, דתרי"ג מצות דאורייתא וז"מ דרבנן הן תר"ך עמודי אור, בחי' הכתר כו'¹⁴², ולכן מברכין על המצות אשר קדשנו במצותינו, בחי' קדש העליון כו'¹⁴³. וזהו והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך כו'¹⁴⁴, והיינו שע"י התומ"צ ממשכים בחי' עצמות אצי', וגם בחי' אוא"ס שלמעלה מאצי' כו'. והמקום הראוי לגילוי זה הוא הג"ע, והוא שכר הנשמות. וזהו לעבדה רמ"ח מ"ע ולשמרה שס"ה מל"ת, דע"י ב' ענינים אלו הוא עבודת הגן, והיינו שנמשך האור עצמי כו'.

והנה כשם שההמשכה הוא ע"י המצות, כמו"כ הוא ההמשכה ע"י הקרבנות, שהיו מקריבים בהמה גשמי ע"ג המזבח, ונכללת באש שלמעלה, והיינו שהיש

(138) תורה אור טז, ד.

(139) ראה סה"מ עת"ר שבהערה 26.

(140) ראה גם סה"מ תרנ"ט ע' כג.

(141) נב, א.

(142) ראה תורת העולה להרמ"א ח"ג פל"ח. של"ה יתרו שטו, א. מאורי אור ת, נו. תניא אגה"ק סכ"ט (קמט, סע"ב).

(143) ראה תניא פמ"ו (סו, א).

(144) ואתחנן ו, ו.

(8) בראשית א, א.

(9) פרש"י ורמב"ן עה"פ.

(10) ישע"י מה, יב.

(11) ראה לקו"ת פינחס פ, ב. ובכ"מ.

(12) יבמות סא, א.

(13) ראה מקדש מלך לזח"א רה, ב. וראה גם אוה"ת בראשית ח"ו תתרמד, ב. סה"מ תרל"ד ע' קיג. תרצ"ב ע' רלו. תרצ"ו ע' 139. תרח"ץ ע' כה. אגרות יקודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ד ע' שא (הועתק ב, היום יום"כ חשוון). ספר השיחות תרפ"ז ע' 152. תרח"ץ ע' 255.

(14) עקידת יצחק פ' בא עה"פ החודש ג' (שער לח). וראה מקומות שצויינו בהערה 4.

(15) דניאל ד, לב.

משתלשל ומתגלה דבר נפלא באות ומופת מופלא מן השכל הטבעי והאנושי לגמרי, עד כי כל הענינים המופלאים שהודמנו בענין זה, ה' כמו הקדמות והכנות אל ישועה זו או רחמים אלו הפרטים. והם ב' אופנים שבהם יכולים לידע ולהבין גדלות הבורא ית', הא', מן הטבע דוקא, והב', משינוי הטבע ושידוד המערכות.

ורק ההפרש ביניהם, דבאופן הא', בהטבע הנה הוא בהעלם, דבגילוי, הו"ע טבעי, להשמש זורח במזרח ושוקע במערב, וכמעשהו תמול ושלשום כן מעשהו היום, והארץ מצמחת ומקבלת השקיתה ממטר השמים. דהאמת הוא דהטבע הוא אלקות, אבל מלוכש בטבע עכ"פ. דהאור והחיות האלקי שבזה הוא ג"כ בבחי' מדה וגבול. והראי' מהכלים דע"ס דאצי', שהאור שבהם הוא ג"כ בבחי' מדה וגבול¹⁶, דמאחר שהכלים הם בבחי' יש ומציאות (דהמציאות הוא מציאות דאצי', ומ"מ ה"ה בבחי' מציאות עכ"פ, וכידוע¹⁷ דכלים דאצי' הם בחי' בריאה שבאצי', דבריאה הוא התחלת היש ומציאות כו'), ע"כ האור המתלבש בהם הוא ג"כ בבחי' מדה וגבול¹⁸. וכמו"כ בכל הענינים הטבעיים, הרי האור שבהם הוא בבחי' מדה וגבול, דבגוף בע"ג הרי א"א שיהי' בו אור [בלתי] גבולי¹⁹. וכח הא"ס שבהם הוא חוץ להם, והיינו שפועל בהם בבחי' העלם ומקיף. והגם דזה מה שפועל בהנבראים בבחי' העלם הוא עיקר החיות וקיום הנבראים, כמבואר בסש"ב פמ"ח, מ"מ, הוא בבחי' העלם ואינו בגילוי כלל²⁰. ועם היות דכתי' שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה, והיינו, דמזה גופא דמרום אונים ואמיץ כח איש לא נעדר²¹, פי', דמזה שצבא הארץ קיימין במין וצבא השמים קיימין באיש²², הרי נראה וניכר כח הא"ס שבנבראים, מ"מ, הוא הכל בהעלם ואינו בגילוי. והוא ההמשכה מחיצוניות דאוא"ס ב"ה, שנמשך למטה מטה בכ"מ, ופועל בכל נברא, וכמ"ש²³ את השמים ואת הארץ אני מלא, אבל הכל הוא בהעלם. משא"כ אופן הב', שהוא שינוי הטבע ושידוד המערכות, שבזה מאיר האור בגילוי לעין כל, לפי שהוא המשכה דפנימי דאוא"ס שמאיר בגילוי.

והנה ב' מדרי' אלו הנ"ל דגדלות הבורא ית' בהנהגת הטבע ושינוי הטבע, הם ב' מיני יחודים דאוא"ס²⁴, יחוד פנימי דאוא"ס, ויחוד חיצוני דאוא"ס. דיחוד חיצוני

ממעל הגחלת, שהיא מציאות אש בלהב הנראה וניכר בגוונים ממש. והנה, השלהבת הלזו הגלוי, היתה תחלה כלולה וכמוסה בתוך הגחלת, ולא היתה ניכרת כלל, ומכש"כ שלא היו בה גוונים כלל, ואח"כ יוצאת ללהב גלוי. וכדמיון הזה הוא בע"ס דאצי' הגלויות, שהן הנה הע"ס הגנוזות בהתכללותן באוא"ס המאציל ב"ה, אלא בהיותן בהתכללותן, אין בהם גוונים דחוי"ב או חו"ג, ובהתגלותן בע"ס הגלויות הרי נעשה בהם גוונים, שהם הספי' דחוי"ב וחוי"ג כו'. וזהו ע"ס בלי מה הם כשלהבת כו', דבאצי' בכלל הרי עיקר האצי' הוא האורות, דע"ס דאצי' הנה האורות דע"ס דאצי' נק' בשם אצי', לפי שאצי' הוא בבחי' יציאה והתגלות חוץ לעצמותו כבי¹³⁴, שזהו ההפרש בין הבחינה הנק' בשם אור, להבחי' הנק' בשם אצי'¹³⁴, דאור הנה הכוונה על הע"ס הגנוזות, ובכלל הוא הכלול¹³⁵ בעצמותו, ואצי' הכוונה על ע"ס הגלויות, ובכלל הוא בחי' האור שהוא בבחי' התגלות חוץ לעצמותו כו'. והרי אור האצי' אינו מהות אחר ח"ו מאוא"ס המאציל, מאחר שהוא גילוי ההעלם מאוא"ס המאציל ב"ה, ועם היות שאינו אותו מהות האור ממש, אבל מ"מ אינו ג"כ מהות אחר ח"ו, והוא דבוק במקורו כו', ומ"מ, הנה כמו שהוא באצי', ה"ה בא בבחי' התלבשות בכלים, ובבחי' התחלקות דחוי"ב וחוי"ג, וכמו שהוא באוא"ס המאציל אינו בגדר התלבשות בכלים, ואינו בבחי' התחלקות כלל כו'. הרי שביציאה והתגלות זאת שנק' בשם אצי', אינו כלל כמו שהוא במקורו. א"כ יובן במכש"כ בבחי' היציאה מאצי' לבי"ע, שהן מובדלים זמ"ז לגמרי, דאצי' הוא אלקות, ובי"ע הן בחי' יש, הרי שהן באין ערוך לגמרי לגבי אור האצי' כמו שהוא באצי'.

אמנם לפ"ז אור האצי' שבבי"ע אינו בערך לגבי האור דאצי' כמו שהוא באצי', והראי' הוא מאור האצי' גופא, דכמו שהוא כלול במקורו הוא בבחי' אור, וכמו שהוא באצי' הרי בא בהתחלקות דספירות דוקא. [אך] לכאוי' אין הנדון דומה לראי', וכמאמר הידוע¹³⁶ דיותר משאין ערוך עשי' לגבי אצי', אין ערוך אצי' לגבי א"ס המאציל, וא"כ, יש מקום לומר דהאצי' שבבי"ע הוא אינו באין ערוך כל כך. אך הענין הוא, דהנה, זה דיותר משאין ערוך עשי' לגבי אצי' אין ערוך האצי' לגבי הא"ס, הנה זהו מצד הפלאת העצמות דאוא"ס כו', ר"ל, כשנדבר בבחי' ומעלות מדריגות האורות, אז נאמר דיותר משאין ערוך כו' אין ערוך אצי' כו', היינו, שמצד הפלאת העצמו', האצי' הוא באין ערוך לגמרי כו'. דהכוונה בזה הוא כך, דהנה, בחי' העצמות ב"ה דלאו מכאמא"כ¹³⁷, הרי לפניו ית' שוה אצי' ועשי', והיינו, דאצי' הוא באין ערוך כמו העשי', וממילא, כאשר האצי' הוא באין ערוך כמו העשי', הרי בהכרח לומר דהאין ערוך דאצי' לגבי העצמות הוא יותר מאין ערוך דעשי' לגבי

(16) בד"ה החודש תרע"ח שבהערה 1 מציין כאן: עמ"ש בהבי' דיביאו לבוש מלכות. – ראה תו"א מגילת אסתר צב, ג. המשך תרס"ו ע' כט.

(17) ראה אוה"ת ענינים ע' רנט. סה"מ תרס"א ע' קסד. המשך תרס"ו ע' רסא.

(18) ראה גם דרמ"צ קע, א. אוה"ת בהר ח"ג ע' תתפה ואילך. המשך תרס"ו ע' רנג ואילך.

(19) ראה האמונות והדעות להרס"ג מאמר א פ"א. מורה נבוכים ח"ב הקדמה יב.

(20) תניא שם.

(21) ישע"י מ, כו.

(22) ראה רד"ק ישע"י שם. ספר העיקרים מאמר שני פרק יא. ספר החקירה להצ"צ סב, א ואילך. קג, א ואילך. אוה"ת תשא ע' איתתכה. ספר המאמרים תרל"ח ע' עג. המשך תער"ב ח"ב ע' תרפד. ד"ה אין ערוך הב' תרצ"ד פרק ל (סה"מ תשי"א ע' 142).

(23) ירמ' כג, כד. כד. וראה לקו"ת ואתחנן ט, א ואילך. פ' ראה לג, א ואילך.

(24) ראה תו"א יתרו עב, ג. לקו"ת נצבים מז, א. שה"ש כב, ג.

(134) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"א ע' רפא. ח"ב ע' תקנב. המשך תרס"ו ע' רחצ. סה"מ תרס"א שם. תרס"ח ע' קצה. עת"ר ע' ריא. אעת"ר ע' קכו. תרע"ח ע' סט. תרפ"ב ותרע"ח שבהערה 131.

(135) הוא הכלול: אוצ"ל: הוא אור הכלול.

(136) ראה סה"מ תרצ"ב ע' רה. וש"נ.

(137) = מכל אלין מדות איהו כלל (ראה תקו"ז בהקדמה יז, ב).

ומ"מ הרי יש גם כן מתיקות ברוחניות, וכמו מתיקות השכל, ועריכות בקול ניגון שמהבל הלב, שבא אח"כ בהתפשטות תענוג גשמי, ובאופן כזה הוא גם בהמתיקות וחמיצות הדמול הרוחני, שיורד בריבוי השתל' בזה אחר זה, עד שנתהווה מציאות גשמי ביש גמור. וכמו"כ הוא בהתענוג שבג"ע, שהוא מבחי' הענג שבחכ', וכמ"ש¹²⁷ ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, דעדן הוא בחי' חכ' כו'¹²⁸, אבל הוא בערך לגבי בחי' ענג שבחכ' כערך הנטיעה לגבי המזל, שרחוק ערכם מאד כו'. ולכן או' ע"ז ל' נטיעה, להורות על האין ערוך של התענוג שבג"ע לגבי הענג שבחכ' דאצי', שהוא בחי' חכים ולא בחכ' ידיעא. ומ"מ, מבחי' הענג דשם הוי' נמשך בג"ע, דבעולם אינו מאיר כלל גילוי שם הוי', כ"א שם אלקים, ובג"ע מאיר מ"מ הארה משם הוי' כו'. וזהו ויטע ה"א גן בעדן מקדם, דבג"ע מאיר הגילוי דשם הוי', שהוא בחי' חכ', אמנם נא' בו ל' נטיעה, לפי שאין ערוך התענוג דג"ע לגבי הענג שבחכ' דאצי'. וזהו מה שצריכים לעשות את הג"ע, להמשיך עצם החכ'.

והענין הוא, דהנה, ג"ע בעצם הוא בחי' אצי' שבבי"ע, וכידוע¹²⁹ שבבי"ע יש בהם ג"כ בחי' אצי' כו', וגעה"ת הוא אצי' שבעשי', וגעה"ע אצי' שבכריאה כו'. והנה, בחי' אצי' שבבי"ע, הגם שזהו בחי' אצי' ממש, מ"מ, ה"ז באין ערוך לגבי בחי' אצי' עצמו בכלל, ובפרט לגבי אור האצי' כמו שהוא באצי' ממש, דידוע דבחי' אצי' כמו שיוצא חוץ לאצי', הוא באין ערוך לגבי כמו שהוא באצי' כו'. ויובן זה מאצי' גופא, דאצי' הוא התגלות כח הכמוס שבאוא"ס ב"ה¹³⁰, והיינו, שהוא בחי' גילוי ההעלם דאוא"ס המאציל העליון ב"ה¹³¹. דהנה אי' בס"י¹³² ע"ס בלי מ"ה הוא כשלהבת הקשורה בגחלת, דע"ס בלי מה הכוונה על ע"ס דאצי', דהמשל בהם הוא כשלהבת הקשורה בגחלת. והנה אנו רואים במוחש דיש ב' מדרי'¹³³, הא', כמו ששלהבת היא בתוך הגחלת, דאז איננה עדיין במציאות אש, וכש"כ שאיננה לה שיש בה גוונים, והיא כלולה וטמונה בתוך הגחלת. והב', היא השלהבת הקשורה

(127) בראשית ב, י.

(128) תו"א נח ט, ב. ובכ"מ.

(129) ראה אוה"ת חוקת שבהערה 1.

(130) ראה ספר מערכת האלקות פרק ג. אוה"ת ענינים ע' רסו ואילך. סה"מ תרס"ח, המשך תער"ב, סה"מ תרפ"ב ותרצ"ו שבהערה הבאה. סה"מ תרח"ץ ע' לא ואילך. ובכ"מ. וראה ספר הערכים חב"ד ח"ד ערך אור דספירות – „פשיטותם", ו"צירות" סעיף ג (ע' צג ואילך). וש"נ.

(131) ראה תו"א בראשית ג, א. וירא יד, א (נתבאר בהגהות כ"ק אדמו"ר מהורש"ב לדה"ה פתח אליהו שבתו"א תרנ"ח ע' נו ואילך). משפטים עו, ב (נתבאר באוה"ת ענינים ס"ע רא ואילך). מאמרי אדמו"ר הוקן תקס"ג ח"א ע' רצט ואילך (נתבאר באוה"ת שם ע' רסו ואילך). סה"מ תרס"א ע' קעו ואילך. תרס"ח ע' ריב ואילך. המשך תער"ב ח"א ע' יא ואילך. סה"מ תרפ"ב ע' טו ואילך. תרפ"ט ע' 133. תרצ"ב ע' שמ. תרצ"ו ע' 104. תרח"ץ ע' קלו. ועוד.

(132) פ"א מ"ז.

(133) ראה סה"מ צ' להצ"צ קפב, א ואילך. המשך מים רבים תרל"ו פס"ד ואילך. סה"מ תרנ"ז ע' קצא ואילך. תרנ"ט ע' קצו ואילך. תרס"ח ע' קצו ואילך. תרפ"ב ע' קמח ואילך. תש"ח ע' 243 ואילך. ד"ה בשעה שעלה משה למרום תשכ"ה (סה"מ מלוקט ח"ה ע' רפו ואילך. בהוצאה החדשה – ח"ג ע' שכ ואילך).

דאו"א הוא יחוד חו"ב, דזיווגייהו תדיר²⁵ לצורך קיום העולמות, שהיחוד הוא תמידי, וההמשכה היא מהאוא"ס ב"ה שלמעלה מהחכ', אבל הוא רק מה שלצורך קיום העולמות, והוא המשכה שבבחי' העלם. ויחוד פנימי אינו תמיד, רק לפרקים, כמו בשבת ובמועדים, אבל הוא ההמשכה שבבחי' גילוי, בשינוי הטבע ושידוד המערכות, שהאלקות הוא בגילוי. דבד"כ הם ב' מיני יחודים²⁶, הא', יחוד העליון דמע"ב, והב', היחוד עליון שע"י תומ"צ, שבוה נשלם תכלית הכוונה של בריאת והתהוות העולמות באמרו בראשית ברא כו' השמים ואת הארץ. ולכן, אחר מ"ת, הנה ניסן דוקא נק' ראשון.

וביאור הענין הוא²⁷, דהנה כתי'²⁸ ויניחהו בג"ע לעבדה ולשמרה, ואמרז'²⁹ לעבדה זו רמ"ח מ"ע ולשמרה שס"ה ל"ת, מצוה הוא ל' צוותא וחבור³⁰, דע"י הרי מתחבר המצוה עם המצוה³¹, ויש בזה ב' אופנים, הא', ההתחברות שע"י עשי' ופועל, והב', ההתחברות שע"י השמירה והזהירות, שלא לעשות דבר שנצטוה למנוע א"ע מזה, דהעדר עשי' זו היא ג"כ בכלל עשי', וכמא'³² ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כאלו עשה מצוה, וזהו לעבדה במ"ע, שהם עבודה ופועל, ולשמרה במל"ת, שהוא המניעה וההתעכבות מלעשות דבר, ושומר א"ע מלעבור על איזה ציווי, ובכלל זה העושה סייג וגדר למצות בהנהגות טובות, אשר כללות שניהם נקראים בשם מצוה, שבהם ועל ידם הוא התחברות והתאחדות עם המצוה. ובמד"ר (במקומי'³³) אי' לעבדה ולשמרה אלו הקרבנות, שנא'³⁴ תעבדון את האלקים, וכת'³⁵ תשמרו להקריב לי במועדו. דהנה, על ג' דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח³⁶, דעבודה הוא עבודת הקרבנות, וכמ"ש³⁷ כי ממנו נקח לעבוד

(25) ראה זח"ג (אד"ז) רצ, ב. עץ חיים שער הכללים פ"ג.

(26) ראה תורת חיים בראשית א, א ואילך. ז, ג ואילך. סה"מ עת"ר ע' נו. ע' קפה.

(27) דבבא לקמן (עד סוף קטע המתחיל „והנה כשם שהמשכה") – ראה ד"ה וידבר גו' חוקת שבהערה

1.

(28) בראשית ב, טו.

(29) ראה תיב"ע ע"ה"פ. זהר ח"א כו, א. ח"ב קסה, ב. תקו"ז תכ"א (סב, א). תנ"ה (פה, ב). ילקוט ראובני עה"פ. לקוטי הש"ס להאריז"ל אבות פ"א מ"ב. שער מאמרי רז"ל להאריז"ל אבות פ"ו, א. לקו"ת שה"ש מח, ד. סה"מ תרצ"ז ע' 214. ובכ"מ.

(30) לקו"ת בחוקותי מה, ג. ובכ"מ.

(31) ראה סה"מ תרצ"ב ע' עח ואילך. תרח"ץ ע' נב. היש"ת ע' 73 ואילך. אגרות קודש אדמו"ר מהור"י"צ חלק י ע' שסט ואילך (הועתק ב„היום יום" ח חשון). לקו"ש ח"ז ע' 30 ואילך.

(32) קידושין לט, ב.

(33) ב"ר פט"ז, ה. וראה לקו"ת שה"ש מח, ד.

(34) שמות ג, יב.

(35) פינחס כה, ב.

(36) אבות פ"א מ"ב.

(37) בא י, כו.

את ה', וכנוסח שאנו אומרים בתפלה³⁸ והשב העבודה לדביר ביתך, ולכן, על לעבדה שהוא קרבנות, מביא הראי' ממ"ש³⁴ בהוציאך את העם תעבדון את האלקים כו'. ולשמרה קאי ג"כ על קרבנות, וכמ"ש³⁵ תשמרו להקריב לי כו'. וזהו ויניחהו בג"ע לעבדה ולשמרה, וקאי על המצות וקרבנות, [ו]הכוונה שע"י המצות בכלל וע"י הקרבנות בפרט, עושים וממשיכים את הג"ע כו'.³⁹ וכמו עד"מ גן גשמי, הרי בכדי שיהי' הצמיחה הוא ע"י עבודת הגן, והעבודה הוא ב' דברים, הא', להסיר הדברים המונעים את הצמיחה, דבזה הנה עבודת הגן משתוה לעבודת השדה, דבכדי שתהי' זריעה טובה, אינו מספיק הזריעה לבד, כ"א צריכים לחרוש את האדמה ולהכשירה שתהי' ראוי' לקליטת הגרעין, ואח"כ והולידה והצמיחה, כמו"כ הוא בעבודת הגן, שצריכים להסיר כל דבר המונע את הצמיחה, וכמו לסקל האבנים, ולהסיר הקוצים וברקנים כו', ונוסף בעבודת הגן על עבודת השדה, שצריכים להעדירו ולהשקותו, ואז תהי' הצמיחה כו'. וכמו"כ הוא בג"ע, שצריך להיות העבודה בב' ענינים, להסיר כל דבר המונע ומעכב, ולהמשיך האור והגילוי. והו"ע העבודה בהב' מדרי' דמ"ע ומל"ת, דמל"ת הוא הפרדת והרחקת הרע, ומ"ע להמשיך בחי' האור והגילוי. וזהו לעבדה ולשמרה, בב' מיני עבודה.

וכן הוא גם בקרבנות, דיש בו ב' מדרי' אלו, דלעבדה הוא בחי' המשכה, ומ"ש תשמרו, הרי בכ"מ שנא' השמר פן ואל אינו אלא ל"ת⁴⁰, הרי מ"ש בקרבנות תשמרו הו"ע ל"ת להפריד את הרע. וביאור דבר זה הוא, דהנה⁴¹ בגמ' פסחים (צ"ו א') אי' מנין לתמיד שצריך ביקור ד' ימים קודם שחיטה, שנא'³⁵ תשמרו להקריב לי ולהלן הוא אומר⁴² והי' לכם למשמרת עד יום ארבעה עשר, מה להלן טעון בקור ד' ימים קודם שחיטה, אף כאן טעון ביקור ד' ימים קודם שחיטה, דהביקור הוא הפרדת הרע. והנה רש"י⁴³ פי' למשמרת, ביקור, שלא יהא בו מום מבקרין אותו כל ארבעה. ולכאור', למה פרש"י זה על משמרת, והי' לו לפרש זאת על תיבת ביקור. ועוד, מהו אומר שלא יהא בו מום, דלכאור' הוה ל"י למימר פן יש בו מום, ומהו אומר שלא יהא בו מום, דמשמע שע"י הביקור בהד' ימים אז לא יהי' בו מום, [ד]להבא קאי. אך הענין הוא, דהנה, ברמ"ז פנחס דרנ"א א' מבאר, דהביקור ד' ימים, הנה הג' ימים הן נגד ג"ק שהנוגה משתתפת עמהם, והיום הד' הוא נגד ק"נ, והוא בירור בחי' אבי"ע דקליפה כו'. וכמו"כ בתפלה שכנגד תמידין תקנו⁴⁴, הנה בכדי שהתפלה יעלה לרצון, צ"ל ג"כ הביקור בד' ענינים, והוא להיות טו"מ בג' בחי' מחדו"מ, והד' הוא להיות

המח' שבמח' ודבור שבמח', איך שמחשבת השכל מאיר בהאותיות, ואיך כי האותיות מכילים בתוכם כל תוקף זריחת האור של ההשכלה ההיא כמו שהיתה במח' שבמח', ועם זה הרי נרגש אצלו האותיות ממש כמו שיתקבלו אצל המקבל. דכ"ז הוא חילוקי מדרי' בהתענוג כו'. וע"ד זה הוא אופן המשכת התענוג ממדרי' למדרי' עד שמאיר בג"ע כו', ועיקר התענוג הוא בבחי' החכ', וזהו דמוח החכ' הוא קר ולח¹²¹, כטבע המים, דמים מצמיחים כל מיני תענוג¹²², מפני שבהם מתלבש התענוג כו'. ולכן היו"ד דשם הוי' הוא עיקר שם הוי', מפני שבזה הוא עיקר התלבשות התענוג כו'. והתענוג שבחכ' הוא שנמשך בג"ע, וכמא'¹²³ ביו"ד נברא עוה"ב כו', והוא ע"י המשכה בבחי' בינה, שע"ז מאיר התענוג בג"ע כו'.

אמנם מ"ש ויטע ה' אלקים גן בעדן מקדם, דהגם דכבריתא והתהוות הג"ע נא' שם מלא, מ"מ נא' ל' נטיעה, הנה הכוונה בזה, דעם היות שהתענוג שבג"ע הוא שנמשך מהתענוג שביו"ד דשם הוי', שהוא הענג שבחכ', וכנ"ל דעיקר הענג הוא בחכ' דוקא, וזהו ביו"ד נברא העוה"ב, מ"מ הנה הוא באין ערוך אליו, והיינו שזהו תענוג הנבראים, ותענוג הנבראים, גם במדרי' היותר עליונה, הוא באין ערוך כלל לגבי התענוג שבחכ' דאצי', שהוא בחי' חכים ולא בחכ' ידיעא¹²⁴, וזהו שא' בג"ע הל' נטיעה, שהענג שבג"ע לגבי הענג שבחכ' דאצי' הוא בדוגמת הנטיעה הגשמית, מה שאינה בערך המזל הרוחני שממנו נצמח כו', שהרי אין לך עשב למטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל¹²⁵, דכל דשא ועשב או פרי ותבואה יש לו מזל רוחני המכה בו ומגדלהו מקטנות לגדלות, והנה הדשא והעשב או הפרי וגרעיני התבואה הם יש גמור, שניכרים ונרגשים בכל החושים, בראי' טעם ריח ומישוש, דבכל פרי ופרי הרי יש גוף ממשו של הפרי טעמו ריחו מראהו וקליפתו, דבזה הם חלוקים ומובדלים זמ"ז, ומראה הפרי וריחו הוראה על טעמו וממשו, וכמו התפוחים, דיש בהם מתוקים וחמוצים, ונראים במראם, דהמתוקים לבנים, והחמוצים אדומים, דכ"ז הרי יש גם במזל הרוחני, והכח הצומח אשר בכחם בא המתקות והחמיצות בהתפוח הגשמי בחיך אוכל יטעם¹²⁶, ואי אפשר לומר דמתקות או חמיצות זו ממש יש גם בכח הצומח, וכ"ש במזל הרוחני שאינו בערך כלל, אלא שהמתקות והחמיצות שבהמזל הרוחני הוא מבחי' חסד וגבור, שהן מדרי' רוחניות, ובס' השתל' היינו בירידת המדרי', מדרי' אחר מדרי', משתלשל מזה מתקות הגשמי, הגם שבאין ערוך כלל מתקות וחמיצות הגשמי לגבי המתקות והחמיצות הרוחני,

(121) ראה תורת חיים לך לך צא, ב ואילך. ובכ"מ.

(122) ראה תניא פ"א (ה, סע"ב).

(123) מנחות כט, ב.

(124) תקו"ז בהקדמה (יז, ב).

(125) ראה ב"ר פ"י, ו. זהר ח"א רנא, א (בהשמטות). ח"ב קעא, ב. מו"נ ח"ב פ"י: תניא אגה"ת פ"ו (צו, א). אגה"ק סו"כ (קלב, א). מאמרי אדמו"ר הזקן על מארו"ל ע' קלה ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי

דברים ח"ג ע' תעזו ואילך. סה"מ עת"ר ע' עט. תרפ"ט ע' 153.

(126) איוב יב, יא.

(38) ברכת «רצה» שבתפלת העמידה.

(39) ראה תו"א תצוה פא, א.

(40) עירובין צו, א. ורש"י.

(41) בהבא לקמן – ראה אוה"ת פינחס ע' א'קו.

(42) בא יב, ו.

(43) פסחים שם.

(44) ברכות כו, ב.

דכאו"א הנה בפנימיות נפשו הוא טוען ע"ע עול התורה והמצוה, עד כי יחידה ליחדך, דכאו"א עלול למסור נפשו ממש עליו ית', דכ"ז הוא מצד התקופה שבנפש, שהו"ע היו"ד דשם הוי' שבנפש. ואות ה' הוא ההתבוננות בגדולת אוא"ס ב"ה, וכמ"ש¹¹⁵ וידעת היום והשבות אל לבבך כו', דהגם דכאו"א הרי יש לו האות יו"ד, שהוא בחי' חכ' שבנפש, מ"מ צ"ל גם ענין ההתבוננות, וכמ"ש¹¹⁶ דע את אלקי אביך ועבדהו בלבב שלם, דככדי שתהי' שלמות העבודה בהתעוררות הלב, הוא ע"י הדעת וההתבוננות, שהוא אות ה' דשם הוי' שבנפש. והאות וא"ו הוא מדות אהוי"ר כו'. וה' אחרונה מחדו"מ כו'. ועי"ז ממשיכים גילוי שם הוי'. וזהו עצי הוי', שהוא הגילוי דשם הוי'.

וזהו מה שעושים וממשיכים הג"ע, שהוא המשכת התענוג. דהנה, תענוג הוא למעלה מבחי' החכ' ולמעלה משם הוי', וכמ"ש¹¹⁷ אז תתענג על הוי' כו'¹¹⁸, רק דהתלבשות התענוג הוא בחכ', יו"ד דשם הוי', וכמו עד"מ מי שממציא השכלה חדשה, או משיג השגה שלא השיגה קודם, ה"ה מתמלא ענג, דבהכרח לומר דהחכ' אינה הענג עצמה, שהרי אנו רואים שאינו דומה מי שממציא את השכל או מי שמשיג אותו, שהגם דאנו רואין במוחש דגם מי שהוא רק משיג איזה השגה מה שלא השיגה מקודם, ה"ה מתענג בהשגתו, מ"מ, אינו דומה כלל הענג הזה להענג ממי שממציא את השכל. ואף גם מי שממציא את השכל, הרי אינו דומה התענוג בעת שממציא את השכל, לכמו שהשכל הזה גופא כבר מתיישן אצלו. ואם החכ' עצמה ה' ענג, הרי ה' צ"ל בשוה בכולם, ובכל זמן, היינו, בלי הבדל אם המציא את השכל מחדש או רק השיגו, וכן אם הוא חדש אצלו או כבר התיישן. אלא זה גופא הוראה גמורה שהתענוג הוא למעלה מהחכ' ושכל, והוא רק מה שמתלבש בחכ'. והיינו, דעצם התענוג הוא שמתלבש בחכ', והתגלות התענוג והתפשטות שלו הוא בהשגה כו'. ועי' השגה נמשך ג"כ במדות, וכמו שיש אה' בתענוגים כו'. וכמו"כ נמשך במחדו"מ, דבזה גופא הרי יש כמה חילוקי מדרי' באופן הענג, דאינו דומה התענוג של המעשה לעונג של המח' ודבור, והראי' הוא ממח', דבמח' גופא הרי יש בה מחדו"מ¹¹⁹, דמח' שבמח' הוא מחשבת השכל, דשם העיקר הוא האור שכל¹²⁰, והאותיות בלתי ניכרים כלל, ועוד יותר דגם אינם נרגשים, וכל ההרגש הוא רק בהאור בלבד. ובדבור שבמח', הרי שם הוא עיקר התענוג בהאותיות, דהאותיות הם מכוונים אל מחשבת השכל. ובמעשה שבמח', הנה שם הוא הענג מיחוד והתאחדות

114) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ע' יב. ענינים ע' סח. ע' ע. תורת חיים מקץ רטו, ג. שערי תשובה ח"א ה, ב. מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' קמב. סה"מ תרנ"ד ע' מג. תרפ"ט ע' 20. וש"נ.

115) ואתחנן ד, לט.

116) דברי הימים"א כה, ט (ושם: בלב).

117) ישע"י נח, יד.

118) ראה לקו"ת דרושים לשמע"צ פג, ד. פה, א ואילך.

119) ראה תניא אה"ק ס"ו ט (קכט, א). סה"מ תרצ"ב ע' לה. וש"נ.

120) האור שכל: אוצ"ל: האור של השכל. או: אור השכר.

קדש עצמך במותר לך⁴⁵. ואז הוא הביקור מהמום. דהנה, מום מספר פ"ו⁴⁶, בגימט' הטבע, דטבע, שהוא שכל אנושי, דבכללותו הוא שכל טבעי, הוא מום אשר לא ירצה (וכמבו' במ"א⁴⁷ בענין סוטה), וע"י העבודה בתפלה בהד' מדרי' שבה, דתפלה נק' סולם⁴⁸, והוא סולם ההתקשרות מה שהנשמה שבגוף מתקשרת באלקות, כמו העולה בסולם, כמו"כ הוא עליות שבתפלה, בתחלת העבודה הוא בהודאה, ואח"כ בב"ש ופסוד"ז הוא עבודת המדות, אשר בזה מזמר עריצים⁴⁹, הם החוחים וקוצים דמדות רעות, ובברכת ק"ש וק"ש הוא עבודת המוח, ובשמו"ע הוא כעומד לפני המלך⁵⁰, שהו"ע מעין הביטול⁵¹ דיח"ע, אשר בזה הוא הביקור מהמו"ם, שהוא שכל אנושי והטבעי. וזהו שפרש"י ביקור שלא יהא בו מו"ם מבקרין אותו כל ארבעה, דע"י העבודה בהד' מדרי' אלו, לא יהא בו מו"ם, [ש]יעזוב השכל הטבעי (שבכללותו הוא השכל דנה"ב). ויקבע בלבו השכל האלקי שהוא השכל דנה"א, שהוא ההשגה במה שלמעלה משכל אנושי (וכמבואר בד"ה ויאמר משה אל יהושע⁵²), ופי' זה על למשמרת, לפי שתחלת העבודה הוא הפרדת והרחקת הרע כו'.

והנה ידוע⁵³ דהתפלה היא בד' מדרי' דאבי"ע, עד ב"ש נגד עולם עשי', ופסוד"ז בחי' יצירה, וברכות ק"ש וק"ש בריאה, ושמו"ע אצי', ועי"ז נעשה הבירור דאבי"ע דקלי' כו'. נמצא דתשמרו הוא כענין מל"ת כו'. וזהו ויניחהו בג"ע לעבדה ולשמרה, והיינו דע"י העבודה בב' מיני עבודה בלעבדה ולשמרה, עושים וממשיכים את הג"ע כו'⁵⁴. וזהו שאמר⁵⁴ שכר מצוה מצוה, דהשכר וענג דג"ע הוא הארת המצוה, שמוזה נמשך בחי' ג"ע שהוא השכר כו', והיינו דהמצוה עצמה הוא מה שממשיכים בג"ע, וזה גופא הוא השכר.

והענין הוא⁵⁵, דהנה כתי'⁵⁶ תחת כו' בשמחה ובטוב לבב מרוב כל, כל הוא העמוד⁵⁷ המחבר געה"ע וגעה"ת⁵⁸, וכמו העמוד שהוא מחבר הרצפה

45) יבמות כ, א. ספרי ופרש"י פ' ראה יד, כא.

46) ראה גם מאורי אור מ, יז. אוה"ת תשא ע' א'תתמה. לקו"ש חל"ח ס"ע 162.

47) להעיר מספר השיחות תרפ"ו ע' 105 – בשם הצ"צ.

48) ויצא כה, יב. זהר ח"א רסו, ב. ח"ג שו, ב. תקו"ז תיקון מה.

49) ע"פ ישע"י כה, ה.

50) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סצ"ו ס"א. סצ"ו ס"ב. סק"ד ס"ב.

51) שהו"ע מעין הביטול: אוצ"ל: שהוא מעין הביטול. או: שהו"ע הביטול.

52) שנה זו (סה"מ תרפ"ה ע' קצה ואילך).

53) ראה לקו"ת בשלח ב, ב. סה"מ תרל"ה ח"ב ע' ססד. תרנ"ה ע' רכב ואילך. תש"ח ע' 80 ואילך. ספר השיחות תש"ז ע' 143 ואילך. ובכ"מ.

54) אבות פ"ד מ"ב. וראה תניא רפל"ז.

55) ראה תו"א תצוה שם ואילך.

56) תבוא כה, מז.

57) ראה זהר ח"א ריט, א. ח"ב ריא, א.

58) ראה תו"א מגילת אסתר ק, סע"ב ואילך.

והגג להיות מאוחדים, דאז הנה העלי' מהרצפה אל הגג הוא ע"י העמוד, כמו"כ ישנו העמוד המחבר געה"ת עם געה"ע, אשר דרך שם הוא העלי' מגעה"ת לגעה"ע, ועמוד זה נק' כל, וכמ"ש⁵⁹ כי כל בשמים ובארץ, ותרגם⁶⁰ דאחיד בשמיא ובארעא, דשמים הוא געה"ע, וארץ הוא ג"ע התחתון, ובחי' כל הוא העמוד המחבר, וזהו דאחיד בשמיא ובארעא. ועם היות דבספרים נז' רק געה"ע וגעה"ת, שהם ב' מדרי' בלבד, הנה אומר מרוב כל, היינו שהם ריבוי מדרי' עד אין שיעור, וכמ"ש⁶¹ ילכו מחיל אל חיל, וכמא⁶² צדיקים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב, דכשם שבעוה"ז, הנה בלימוד התורה ובעבודה שבתפלה אין להם מנוחה, שעולים תמיד ממדרי' למדרי' בעילוי אחר עילוי, כן הוא גם בעוה"ב, שאין להם מנוחה, שהם תמיד בעליות, וכמ"ש⁶³ וקדושים בכ"י יהללוך סלה, דקדושים, נשמות שבג"ע, הם יהללוך סלה, דכ"מ שנא' נצח סלה ועד אין לו הפסק⁶⁴, וזהו יהללוך סלה, שהם תמיד בעליות, וכמו נשמת האבות ומרע"ה, שהם יותר על ג' אלפים שנה בג"ע⁶⁵, ועולים [ב]עילוי אחר עילוי, שהם הריבוי מדרי' שבג"ע, וכמא⁶⁶ דכל צדיק וצדיק נכוה מחופתו של חברו, וא"כ, הרי יש בו ריבוי מדרי' כל. והנה, מזה שכא"א נכוה בחופתו של חברו, מובן ב' דברים, הא', דכללי' הגילוי דג"ע הוא אור הסובב, ולכן נק' בשם חופה, דחופה הוא סובב ומקיף, והיינו דהגילוי דג"ע הוא התגלות הסובב כו', והב', מורה על עוצם גודל מעלת רוממות הפלאת הענג שהוא נפלא מאד, והיינו שאינו בהדרגה כו', שאם הי' בהדרגה אינו שייך להיות נכוה כו'. שהרי בכ"מ ששייך לומר מדריגות, הנה המדרי' הן בערך זל"ז, ולזאת, כשהוא במדרי' התחתונה, יש לו שייכות אל המדרי' העליונה, וכמו⁶⁷ שלשלת ארוכה ביותר העשוי' טבעות טבעות אחוזים זב"ז, דראשו של הטבעת האחרונה קשורה בסופה של הטבעת העליונה ממנה, וכן זו בזו עד הראשונה, דהתקשרות הלזו הוא הוראה דגם היותר תחתונה, שהיא האחרונה, יש לה שייכות וערך אל היותר עליונה, שהיא הראשונה. ועם היות דהטבעת התחתונה אם היתה עומדת בקירוב יותר אל העליונה היתה שלא במקומה, כי מקומה הוא למטה ונמוך יותר, מ"מ, אין זה שהטבעת העליונה מובדלת בערך ממש מהתחתונה, כ"א שהטבעת התחתונה מקומה להיות תחתונה. ויובן זה יותר

(59) דברי הימים"א כט, יא.

(60) כ"ה בשם התרגום בזהר ח"א לא, סע"א. ח"ב קטז, א. ח"ג רנז, סע"א. וזהר חדש קג, ב. תקו"ז תיקון מז (פד, א).

(61) תהלים פד, ת.

(62) ברכות ומו"ק בסופן (כהגיסא שהובאה בשל"ה בהקדמה (יז, א). עמק המלך שער יא (שער הדיקנא) פ"ח (סא, ג) צ נתבאר בלקו"ש ח"ד ע' 179 ואילך. חט"ו ע' 137 ואילך).

(63) ברכת "אתה קדוש" שבתפלת העמידה.

(64) עירובין נד, א.

(65) ראה גם סהמ"צ להצ"צ ד, ב. המשך וככה תרל"ז פ"ה. סה"מ תרצ"א ע' תטו. וש"נ.

(66) בבא בתרא עה, א.

(67) ראה לקו"ת ברכה צה, ב.

עצי הוא ל' עצה¹⁰², דבכדי שיהי' גילוי שם הוי' בנבראים, צריכים עצה לזה. וכמו עד¹⁰³ הרב המשפיע שכל לתלמידו, צ"ל כליות יועצות¹⁰⁴ איך להשפיע, דהתלמיד אינו בערך הרב כלל, ובכדי דהשפעת הרב יתקבל [ב]המקבל, זהו תלוי בהכליות יועצות של המשפיע איך להשפיע. וכידוע¹⁰⁵ הפרש בין המלמד להועיל¹⁰⁶ למלמד שאינו מועיל, דגם אם הוא חכם גדול, ואין לו חוש ההשפעה, לא יביא תועלת בהשפעתו, ומי שיש לו חוש בהשפעה, ה"ה מצמצם בהשפעתו, והיינו שיהי' ההשפעה לפ"ע התלמיד המקבל, ובוהו הוא פועל בהתלמיד שיהי' כלי ראוי לקבלת השכל כדבעי, דהכל תלוי בהכליות יועצות של המשפיע. וכמו"כ הנה בכדי שיהי' הגילוי דשם הוי' בנבראים, צריכים עצה לזה כו'. והעצה הוא הד' אותיות הוי', שהן אופן ההמשכה, יו"ד צמצום ה' התפשוטו כו'¹⁰⁷, דצמצום דיו"ד הוא שנתצמצם ונתעלם עצם האור, ונשאר רק נקודה א', ובנקודה זו יש ג"כ אור רב, רק שהיא בבחי' נקודה כללי' כו', וכמו עד"מ בנקודת ההשכלה הרי מאיר בהגילוי אור רב, שבאם הי' האור הזה בבחי' התרחבות, לא הי' אפשר להתקבל, והיינו שלא הי' בבחי' שכל גלוי כלל, ולא הי' בא לידי השגה, רק שהוא בבחי' נקודה כללית, ע"כ הוא בבחי' ¹⁰⁸שכל גלוי עכ"פ. ובא אח"כ לידי השגה כו', דהשגה הוא בחי' אות ה' שבבחי' התפשטות והתרחבות, רק דשם אין האור והגילוי כמו בהנקודה כו'. ואח"כ הוא הו"א הוא מדות, וה' אחרונה בחי' מל' כו'. ויש שם הוי' ג"כ בנפש האדם¹⁰⁹, יו"ד הוא הביטל שלמעלה מטו"ד המושג, והוא בחי' איתן שבנפש¹¹⁰, שהוא התוקף דחכ' שבנפש, אשר כל אחד ואחד מישראל אינו רוצה ואינו יכול להיות ח"ו נפרד מאלקות, ומשו"ז יכול למסור נפשו ממש על קדושת שמו ית', והוא המעלה האמורה כי עם קשה עורף הוא¹¹¹, למעליותא¹¹², ובעבודה הו"ע הביטל שלמעלה מטו"ד, וכמא¹¹³ חבוקה ודבוקה כך, טוענת עולך, יחידה ליחדך, וכאו"א מישראל, יהי' מי שיהי', חבוק ודבוק בהעצמות, והו"ע מה ששם שמים שגור בפי כל¹¹⁴, וטוענת עולך,

(102) ראה אוה"ת (יהל אור) עה"פ.

(103) ראה תניא אגה"ק סט"ו (קכב, סע"א ואילך).

(104) ברכות סא, א. אגה"ק שם. ביאורי זוהר לאדמו"ר האמצעי צא, ג. סה"מ תרפ"ט ע' 75. וש"נ.

(105) ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי חוקת ע' איתמב. סה"מ תרפ"ט שם. וש"נ.

(106) ע"פ ישעי' מת, יז.

(107) ראה לקו"ת בשלח א, א ואילך. ביאורי זוהר לאדמו"ר האמצעי עו, ג ואילך. להצ"צ ח"א ע' ססג ואילך. סה"מ תרני"ו ע' רנ ואילך. תרע"ח ע' ב ואילך.

(108) הוא בבחי': אוצ'ל: הוא בא בבחי'.

(109) ראה לקו"ת פ' ראה יח, א ואילך. סה"מ תרל"ג ח"ב ע' תמג ואילך. עטר"ת ע' תריא ואילך. תרפ"ב ע' תה ואילך.

(110) ראה מקומות שצויינו בהערה הקודמת. סה"מ תש"ג ע' 73 ואילך. אגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ג ע' שלה ואילך.

(111) תשא לד, ט.

(112) ראה שמו"ר פמ"ב, ט. הובא בתו"א מגילת אסתר קכג, ב. לקו"ת בלק סז, ריש ע"ד. האזינו עג, ריש ע"ב. ועוד.

(113) נוסח הושענות (יום ג').

קדום במעלה ומדרי', לכן מקום הג"ע הוא מקום ראוי להיות שם גילוי ההארה דזיו תורתן ועבודתן, וזה גופא הוא השכר דנשמות בג"ע כו'. וזהו שעי' תומ"צ עושים את הג"ע, והיינו, דהג"ע הוא בריאה בפ"ע, ועי' המצות ממשיכים גילוי ההארה דזיו תורתן ועבודתן, דגילוי זה א"א להיות בעולם, וזה שעי' עבודה בתומ"צ ממשיכים גילוי אלקות בעולם, זהו מה שאפשר להתקבל בעולם, שהוא מעין והארה לבד, אבל עצם הגילוי דהזיו כו', המקום הראוי לזה הוא רק בג"ע, הנה עי"ז עושים וממשיכים את הג"ע.

וביאור הענין הוא, דהנה כתי' 76 ויטע ה' אלקים גן בעדן, דבבריאת והתהוות הג"ע כתי' שם מלא ה' אלקים, והיינו דבג"ע הוא גילוי שם הוי', דכללות העולם הוא מבחי' שם אלקים, וכמ"ש 8 בראשית ברא אלקים, דההתהוות בפועל הוא משם אלקים, דעולם הוא בחי' העלם והסתר כו'. 94 ומה שהעולם הוא העלם והסתר, אין הכוונה דוקא על עולם התחתון, כ"א גם על בי"ע הרוחני. דזה [ו] והאופנים וחיות הקדש ברעש גדול 95, דעבודת[ם] של האופנים הוא ברעש גדול, וסבת הרעש הוא מפני העדר ההשגה 96, וכמו שאנו רואין במוחש בטבעי וחושני בנ"א, דכשהאדם יודע דבר על בירור, אינו מרעיש כלל, וכן כשאנו כלל, והיינו דכשנעלם הדבר ממנו לגמרי, ג"כ אינו מרעיש, וסבת הרעש הוא רק כאשר יודע איזה דבר, ואינו יודע ברור, ער ווייס עפעס, אָבער ער ווייס ניט וואָס דאָס איז, הנה אז הוא מרעיש, וזהו דהאופנים וחיות הקדש, דעמידתם בבי"ע הרוחני, הם מרעישים, דסבת הרעש הוא העדר ההשגה, והעדר ההשגה זהו מפני העלם וההסתר כו'. והיינו דההתהוות הוא משם אלקים, שמעלים ומסתיר על האור, וכמ"ש 97 כי שמש ומגן ה' אלקים כו', דכשם שהמגן שהוא הנרתק ה"ה מכסה על השמש, כמו"כ הש' אלקים מסתיר על הגילוי דשם הוי', דהרי עיקר ההתהוות הוא משם הוי', דהוי' ל' מהוה 98, אמנם ההתהוות בפועל הוא משם אלקים. דזהו בעולם, אבל בג"ע מאיר גילוי שם הוי', וכמ"ש 99 ועץ החיים בתוך הגן, בחי' אילנא דחיי, שזהו שם הוי' כו'. ולכן נק' עצי הגן עצי הוי', וכמ"ש 100 ישבעו עצי הוי', דקאי על עצי הגן, וכפרש"י 101 עצי הוי' שבג"ע, מפני שנמשכים משם הוי', ועי' הוא גילוי שם הוי' כו'. ופי' עצי הוי', דהנה,

מהא דכתי' 68 וידבר שלשת אלפים משל, שהם ג' אלפים מדרי' בזה אחר זה 69, דהנה, כל הגבוה גבוה ביותר יורד למטה מטה יותר 70, וכמו שאנו רואים במוחש, דמי שהוא חכם מופלא ומופלג בחכמה, הרי ביכולתו לבאר כל ענין שכלי אפילו לבר דעת קטן כמו התינוק, וזהו וידבר שלשת אלפים משל, שהם ג"א מדרי' בזו אחר זו, עליון ותחתון, מסודרים בסדר נפלא, דאם היות שהמשל היותר עליון הוא נעלה הרבה יותר מהמשל היותר תחתון, עד כי הב' אלפים ותתקצ"ח משלים שביניהם הם מדריגות ושליכות אשר בהם ועל ידם מתייחס המשל האחרון אל המשל הראשון, ומ"מ, ה"ה בערך זל"ז, להיות כי העליון ביותר אינו מובדל לגמרי מהתחתון ביותר, ובוה גופא שהעליון ביותר אינו מובדל לגמרי מהתחתון ביותר, הוא נותן מקום אל התחתון ביותר, להיות לו שייכות אל העליון ביותר, ורק שזה עליון וזה תחתון. וזהו"ע סדר השתל', שהוא בסדר והדרגה 67. אבל מה שאינו בסדר והדרגה, הוא, שהמדרי' העליונה מובדלת מהמדרי' התחתונה, וכידוע 71 בענין עד ועד בכלל ועד ולא עד בכלל 72, דעד ועד בכלל הוא שהמדרי' העליונה יש לה שייכות אל המדרי' התחתונה, וא"כ, כשעומד במדרי' התחתונה, אינו מובדל מן העליונה כו', ועד ולא עד בכלל הוא, שהמדרי' העליונה מובדל לגמרי מהמדרי' התחתונה. וא"כ, מזה שכא"א נכוה מחופתו של חברו, הרי מוכן, שזהו שלא בהדרגה כלל כו'. ולכן מוטב דלידייני' וליתי לעלמא דאתי כו' 73, וכדאי כל יסורי גיהנם, דיסורי איוב ע' שנה אינו בערך שעה א' [דגיהנם] 74 ומ"מ כדאי כל יסורי גיהנם בשביל לזכות לגעה"ת, וכ"ש לגעה"ע כו'. הרי שהענג דג"ע הוא ענג נפלא מאד. וזהו מרוב כל, הריבוי מדרי' דבחי' כל. וכשאומר בשמחה וטוב לבב מרוב כל, הכוונה, דמ"מ שמחה ש"מ 75 הוא טוב יותר. וטעם הדבר הוא, דמאחר שההמשכה היא ע"י המצות, הנה המצות הן למעלה מזה, וא"כ צ"ל דשמחת הנפש מנשמה המלוּבשת בגוף בקיום המצות למטה דוקא, הוא הרבה יותר משמחת וענג הצדיקים בג"ע. וזהו ויניחהו בג"ע, דעי' העבודה במצות ובקרבנות עושים וממשיכים את הג"ע.

(68) מלכים-א ה, יב.

(69) ראה תו"א לך לך יא, ג. מקץ סע"ב ואילך. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"ב ס"ע תקנת. סהמ"צ להצ"צ עה, ב. קה, סע"א ואילך. ובכ"מ.

(70) ראה בהנסמן בספר המפתחות לספרי אדמו"ר הזקן קה"ת תשמ"א ערך כל הגבוה כו'. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ד ע' קבו בשם הבעש"ט והה"מ. סידור עם דא"ח עא, ד. שא, ג. שערי אורה נה, א ואילך. מה, א ואילך. סה"מ תש"ח ע' 195.

(71) ראה לקו"ת פקודי ה, א, ז, ג. תורת חיים שם תמד, ג. המשך תרס"ו ע' כה. סה"מ תרצ"א ע' רנו.

(72) ברכות כו, ב.

(73) חגיגה טו, ב.

(74) ראה רמב"ן בהקדמתו לפי' איוב*. הובא בתניא אגה"ת פי"ב.

(75) = של מצוה.

(94) ראה לקו"ת שלח לו, ד.

(95) ברכת יוצר דק"ש.

(96) ראה לקו"ת ברכה צו, א ואילך.

(97) תהלים פד, יב. וראה תניא שעהיה"א פ"ד ואילך. אוה"ת (יהל אור) לתהלים עה"פ.

(98) פרדס שער א (עשר ולא תשע) פ"ט. תניא שעהיה"א רפ"ד. וראה זח"ח רנו, סע"ב (ברע"מ). גינת אגוז (להר"י גיקטליא) חלק הראשון שער ההוי' (ד, א ואילך. הובא בשל"ה בהקדמה ב, ד ואילך). מורה נבוכים ח"א פס"א. טושו"ע או"ח סימן ה. ועוד.

(99) בראשית ב, ט.

(100) תהלים קד, טז.

(101) עה"פ.

(* חו"ל (כתיבי רמב"ן) ירושלים תשכ"ג ע' כג): אם יאבד הא"ל מגופו בעה"ז כל הטובה אשר נהיתה בעולם ויהי' נדון בייסוריו של איוב כל ימיו, טוב לו משיענש בנפשו להיות נדון בעולם הנשמות בייסורי גיהנם.

בו הרכבת ותערוכות רע כלל, וגופו של אדה"ר שהי' מקרקע הגן⁸⁵, הי' עקבו מכהה לגלגל כמה⁸⁶, לגודל עוצם הזכות והבהירות של היופי הגשמי, לפי שהוא הרוחני שבגשמי. וכשחטא כתי⁸⁷ ויגרשוהו מג"ע, מפני שהמקום אינו סובל את הרע⁸⁸. וזהו מה שהג"ע הוא ברי' בפ"ע, שהוא במדר' נעלית יותר מן העולם. והנה, כשם שהוא בג"ע שבארץ, הנה כמו"כ הוא בבחי' הג"ע שבכל עולם ועולם, דבכל עולם הרי יש הג"ע של העולם, והוא במדר' מובדלת מאותו העולם. וזהו דג"ע קדם לעולם, דקדימה זו היא קדימת המעלה והמדרי', וכמו המוחין שהם קדומים במעלה על המדות, כמו"כ הג"ע, שהוא מג"ר, הוא קדם במעלה על העולם, שהוא מז"ת.

אמנם זה שהג"ע קדום במעלה ומדרי' על העולם, זהו רק דמשו"ז הנה הג"ע הוא מקום ראוי מצד מעלתו ומדריגתו להיות שם דוקא מכוון ומקום מוכשר להשראת הגילוי אור שנמשך ע"י תומ"צ, והיינו, שהג"ע מצ"ע, הגם שהוא קדום לעולם, דקדימה זו היא קדימת המעלה, והיא מעלה ומדרי' גבוה, ומ"מ, הנה לא זהו השכר שעל התומ"צ, כ"א ההמשכה עצמה שע"י תומ"צ זהו השכר של הצדיקים בג"ע, רק שהגילוי הזה גופא הנה יכול להיות רק בג"ע כו'. דהנה, שכר מצוה בהאי עלמא ליכא⁸⁹, פ"י שכר מצוה בהאי עלמא ליכא⁹⁰, דהנה, שכר מצוה מצוה⁹¹, והיינו שהמצוה עצמה היא השכר של המצוה, הנה זהו בהאי עלמא ליכא. וטעם הדבר הוא, לפי שא"א להיות עתה הגילוי הזה, ומה שעתה א"א להיות הגילוי הזה, הכוונה הוא, גם לא בג"ע, דגם בג"ע א"א להיות עתה גילוי הזה, והגילוי הזה יהי' כ"א לעתיד⁹², כאשר יהי' וחד חרוב כו'⁹³, כמ"ש במ"א⁹⁴. ורק זיו תורתו ועבודתו הוא שיכול להיות בגילוי עכשיו, וגם זה, הנה המקום המוכשר לזה הוא רק בג"ע דוקא, דבעולם למטה אינו יכול להיות גם הגילוי דזיו תורתו ועבודתו, מפני גשמי וחומר' העולם כו', דזה מעלים ומסתיר כו', ומה שמאיר למטה עתה ע"י העבודה דתומ"צ, הוא רק מעין והארה לבד כו', ורק בג"ע, מפני מעלתו שמובדל מכללות העולם כנ"ל, הנה רק שם יכול להיות הגילוי הארת התומ"צ, שזהו שכר עבודת הנשמות כו'. ונמצא דהכל ניחא, דג"ע הוא בריאה בפ"ע, שקדם במעלתו ומדריגתו על מעלת ומדרי' העולם, וזהו ויטע כו', שהוא בריאה בפ"ע, וגם קדם לעולם כו', ולהיותו

אמנם צ"ל, והלא ג"ע הוא בריאה בפ"ע, וכמ"ש⁷⁶ ויטע ה' אלקים גן בעדן כו', ובמד"ר⁷⁷ אי' שבעה דברים קדמו לעולם וא' מהם ג"ע, וא"כ, מהו"ע שממשיכים ג"ע ע"י המצות, מאחר שהוא בריאה בפ"ע, ונברא עוד קודם להעולם, ומהו שע"י המצות דוקא עושים את הג"ע, והרי הגן כבר עשוי, ומה צריכים לעשותו, ועשייתו הוא ע"י ב' מיני עבודה דמ"ע ומל"ת. ועוד, דהנה ידוע דע"י תומ"צ ממשיכים גילוי אלקות גם בעולם, ומה"ע שממשיכים בג"ע, הלא גם בכל העולם ממשיכים אלקות ע"י תומ"צ, שזה"ע שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים⁷⁸, שזהו ע"י המצות, וא"כ, מהו זה דע"י המצות עושים וממשיכים את הג"ע דוקא. ועוד, דמשמע מזה, דאינו דומה ההמשכה שבג"ע שבא ע"י המצות, לההמשכה שבעולם שבא ע"י קיום התומ"צ, וצ"ל ההפך שביניהם.

אך כללות הענין הוא, דהנה, שכר הצדיקים בג"ע הוא מה שממשיכים ע"י תומ"צ, והוא זיו תורתו ועבודתו⁷⁹, וזהו עצמו הוא אמיתי' השכר שלהם בג"ע כו', וזהו ג"כ מה שע"י תומ"צ עושים וממשיכים את הג"ע, היינו שכר הנשמות שבג"ע על עבודתם בתומ"צ למטה דוקא כו'. והנה, זה ודאי שהג"ע הוא בריאה בפ"ע, שהרי כתי' ויטע ה"א גן כו', והיינו שנברא במדר' מובדלת ומיוחדת מהמדרי' שבה ועל ידה נברא כללות העולם כו'. וזהו דג"ע קדם לעולם, היינו דמעלת ומדרי' הג"ע קדם למעלת ומדריגת העולם. דהנה כתי'⁸⁰ מלכותך מלכות כל עולמים, דכל עולמים הנה התהוותם הוא מבחי' מל'⁸¹, וכידוע⁸² שהעולם הוא מז"ת דמל', והוא בא בבחי' התלבשות, וג"ע הוא מג"ר דמל', ושלא בא בבחי' התלבשו' כו', דהא בהא תליא, דז"ת באין בבחי' התלבשות, וג"ר אינן באין בבחי' התלבשות. וכמו שאנו רואין במוחש בלבושים, שהן רק על הגוף, משא"כ על הפנים שאין עליו לבושים⁸³. וזהו שג"ע קדם לעולם, דמדריגתו הוא [ב]מעלה ומדרי' [ג] גבוה יותר ממדרי' [ד] העולם. והענין הוא, דכשם שג"ע שבארץ מובדל מכללות הארץ, וכידוע⁸⁴ שיש מקום מיוחד בארץ הלזו הגשמי, דהמקום ההוא עם היותו גשמי, הוא גשמי מובחר ביותר, שאין דוגמתו בכל כדור הארץ, והוא הג"ע שבארץ, דקרקע הגן הוא מרוחני' הד"י, ואין

(76) בראשית ב, ח.

(77) ראה פסחים נד, א. פרקי דר"א פ"ג. תנחומא נשא יא.

(78) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טו. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פ"ג, ו. תניא פל"ו.

(79) ראה תניא פל"ט (נב, ב).

(80) תהלים קמה, יג.

(81) ראה תניא אגה"ק ס"כ (קל, ב ואילך).

(82) ראה ביאורי הזוהר לאדמו"ר האמצעי עה, א. ולאדמו"ר הצ"צ ח"א ע' שנג ואילך. אוה"ת בראשית ח"ג תקט"ב, ב ואילך. סה"מ תרל"ד ע' נו ואילך. תרנ"ג ע' רסד. תרנ"ד ע' נב. תר"ס ע' קלב ואילך. תרצ"ן ע' רכב ואילך.

(83) ראה סה"מ שבערעה הקודמת. וראה תורה אור ויחי מו, ד. תורת חיים שם רלו, ב ואילך.

(84) ראה ד"ה ושבתה במאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ס"ע תשב ואילך. ג. ד"ה הנ"ל תרס"ב (סה"מ תרס"ב ע' רצט). וראה אוה"ת בראשית ח"ז תתשסג, א ואילך.

(85) ראה תורת העולה להרמ"א ח"א פ"ג. ד"ה ושבתה שם. וראה מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' עב.

(86) דברים ח"ד ע' א'שטו.

(87) ראה ויק"ר פ"כ, ב. זוהר ח"א רסו, סע"ב. ח"ג שו, ב.

(88) בראשית ג, כד (ושם: ויגרש את האדם גו').

(89) ראה ד"ה ושבתה שם.

(90) קידושין לט, ב.

(91) פ"י שכר מצוה בהאי עלמא ליכא: אוצ"ל: פ"י שכר מצוה.

(92) יהי' כ"א לעתיד: אוצ"ל: לא יהי' כ"א לעתיד. או: יהי' לעתיד.

(93) ר"ה לא, א.

(94) ראה סה"מ תרל"ח ע' לב ואילך. סה"מ תרנ"ח ע' רית. אגרות-קודש אדמו"ר מהורש"ב ח"א ע' קכה

ואילך.